

VÝZNAM ŠTRUKTURÁLNYCH FONDOV PRE BUDOVANIE INFRAŠTRUKTÚRY AKADEMICKÝCH KNIŽNÍC

Kvetoslava Rešetová – Jaroslav Otčenáš – Pavol Závacký

Abstrakt

Realizácia projektov na základe podpory operačných programov spolufinancovaných zo zdrojov EÚ vytvára nielen podmienok na dobudovanie infraštruktúry akademických knižníc, ale vytvára možnosti pre inováciu a rozšírenie ich služieb. Úspešnosť projektov z hľadiska dosiahnutia prínosov spočíva v správnom zadefinovaní cieľov. Prostredníctvom mechanizmov pre ich špecifikáciu, ich kvantifikácie a definovania hodnoty prínosov, možno správne určiť zmysel projektu a dosiahnuť obnovu infraštruktúry akademických knižníc.

Kľúčové slová: financovanie knižníc, infraštruktúra knižníc, projekty EÚ

Abstract: Implementation of projects from the wide scale of development programmes provides the conditions for building the infrastructure of academic libraries, their innovation and extension of their services. The project's success in terms of achieving benefits is determined by correct definition of objectives.

Keywords: financing of libraries, infrastructure of academic libraries, projects of the EU

Oblasť technickej infraštruktúry výskumu a vývoja deklaruje mimoriadnu dôležitosť budovaniu a prevádzkovaníu virtuálnej siete s cieľom podporiť základné služby pre komunitu výskumy a vývoja. K týmto cieľom sú prispôsobené aj výzvy Agentúry MŠ SR pre štrukturálne fondy EÚ, ktoré predstavujú v súčasnej ekonomickej situácii možnosti získania nenávratných finančných prostriedkov na budovanie a tvorbu nástrojov pre prenos poznatkov a technológií získaných výskumom a vývojom do praxe. Jedna tretina rozpočtu EÚ predstavovala asi 347 miliárd EUR, ktoré boli alokované do rozpočtov štrukturálnych fondov a Kohézneho fondu na obdobie rokov 2007 – 2013.¹ V oblasti obnovy a inovácie technickej infraštruktúry je najpodstatnejším atribútom hodnota inovácií, ktoré sa realizáciou projektov dosahujú a pretrvávajú dobu realizácie týchto zmien.

Priority na skvalitnenie a zatraktívnenie služieb v týchto výzvach mobilizujú akademické knižnice aktívne reagovať na uvedené výzvy a prispôbovať sa spoločenským podmienkam.

¹ *Documents Toolbox for programmes How to apply. Iceland Liechtenstein Norway eea grants.* [online]. [cit. 2007-03-15]. Dostupné na: <http://www.eeagrants.org/id/1941.0>)

Ak chce akademická knižnica rozširovať a skvalitňovať svoje služby a má stanovenú víziu, premyslený strategický plán rozvoja pracoviska, poslanie a priority, potom musí nájsť mechanizmy na premietnutie týchto cieľov do konkrétnych projektov. Plánované ciele nie je možné realizovať z bežných rozpočtov organizácie, na ich zabezpečenie sú potrebné mimorozpočtové finančné zdroje. Získanie prístupov k unikátnym elektronickým zdrojom, modernizácia interiérov knižníc, nákup nového technického vybavenia s orientáciou na kvalitu poskytovaných služieb, získanie nových technológií môžeme zabezpečiť len s pomocou týchto finančných prostriedkov.

Dlhodobý zámer štátnej vednej a technickej politiky Slovenskej republiky do roku 2015 v kategórii Znalostné technológie s podporou informačných a komunikačných technológií jasne definuje rozvíjanie technológií pomáhajúcich poznatky nachádzať, triediť, interpretovať a implementovať ako nevyhnutnú podmienku súčasnej vedomostnej spoločnosti. Technická infraštruktúra výskumu a vývoja (jej obnova a inovácia) predstavuje: 1, základ pre budovanie virtuálnej siete 2, ovplyvňuje služby pre komunitu výskumu a vývoja 3, predstavuje podmienky pre tvorbu vedomostnej mapy inštitúcie 4, podporuje rozvoj intelektuálneho kapitálu vedeckého potenciálu inštitúcie. Modernizácia a skvalitňovanie technickej infraštruktúry výskumu a vývoja predstavuje snahu aktivít akademických knižníc ako základní vedecko-výskumnej činnosti na fakultách.²

1. Východiská pre budovanie infraštruktúry STU

Slovenská technická univerzita v Bratislave má vytýčený strategický rozvojový plán pre roky 2012 – 2017, ktorý deklaruje posilnenie pozície STU v európskom výskumnom priestore. Definuje ho týmito prioritami:

1. garantovať slobodný priestor pre vedecké bádanie,
2. budovať prístrojovú a laboratórnu infraštruktúru,
3. popularizovať a zviditeľňovať výsledky vedeckovýskumných aktivít univerzity.

Jednými z hlavných princípov rozvoja fakulty, ktoré vychádzajú z naplnenia jej vízie a poslania, sú:

1. realizovať základné činnosti – vzdelávanie, výskum a transfer poznatkov s vedomím svojej spoločenskej zodpovednosti vo vzťahu k SR i zahraničiu;
2. sústavne upevňovať a rozvíjať akademickú excelentnosť a kvalitu vo všetkých oblastiach jej činnosti.

² *Dlhodobý zámer štátnej vednej a technickej politiky do roku 2015 (schválený uznesením vlády SR č. 766/2007).* [online]. [cit. 2007-03-15]. Dostupné na: <https://www.vedatechnika.sk/SK/Stranky/default2.aspx>

Priority v oblasti financovania predstavujú podporu:

- stratégie získavania alternatívnych zdrojov financovania;
- získavanie projektov financovaných zo štrukturálnych fondov EÚ s prioritou na dobudovanie výskumnej infraštruktúry fakulty;
- aktualizácia investičného rozvoja fakulty.

Vývoj budovania infraštruktúry na MTF STU bol bližšie popísaný v článku,³ ktorý prehľadne mapoval jej vývojové etapy od vzniku fakulty.

2. Obnova infraštruktúry a jej význam pre inštitúciu

Obnova infraštruktúry inštitúcie vytvára priestor pre tvorbu znalostných technológií s podporou informačných a komunikačných technológií. Využitím kvalitnej infraštruktúry sa nielen modernizuje podporná infraštruktúra vedy a výskumu, t. z. získavajú sa nové zariadenia, ktoré môžu svojimi funkcionalitami napomôcť globálnemu cieľu transferu poznatkov, ale inovatívne prvky budovania technického a komunikačného základu školy prinášajú pridanú hodnotu k zabezpečeným výstupom z pedagogickej a vedecko-výskumnej činnosti. Obnova výskumnej a vývojovej infraštruktúry a prístrojového vybavenia na vysokých školách, výskumných inštitúciách, výskumných centrách a ostatných organizáciách výskumu a vývoja prispieva k rozvoju vedeckého potenciálu inštitúcie, stáva sa dominantným prvkom pre možnosti spolupráce so zahraničnými vedeckými subjektami, podporuje vlastné vedecké bádanie.

Oblasť budovania a modernizácie infraštruktúry vedy a výskumu a problematika súvisiaca s jej riešením je vysoko naliehavá téma, ktorá rezonuje v akademickom prostredí. Podľa analýzy súčasného stavu, ktorá bola súčasťou mapovania vybraných subjektov (univerzity technického typu v SR) vyplynulo, že otázke podporných systémov **prezentácie výsledkov vedecko-výskumnej činnosti** nie je venovaná náležitá pozornosť, pritom každý subjekt jednoznačne potvrdzuje naliehavosť jej budovania a rozvoja. Výsledky analýzy potvrdili všeobecné závery, že servisné pracoviská evidujú výsledky tvorivej práce v oblasti vedy a výskumu (evidencia výskumných a grantových úloh, zoznam patentov pracovníkov organizácie, sledovanie publikačnej činnosti, odoberanie časopisov z oblasti duševného vlastníctva,...), ale nie všade je rovnako zabezpečená možnosť **podieľať sa na tvorbe**

³ REŠETOVÁ, Kvetoslava a Jaroslav OTČENÁŠ a Pavol ZÁVACKÝ a Jana ŠTEFÁNKOVÁ a Oliver MORAVČÍK. The impact of infrastructure on knowledge processes in an institution. In: *Comec 2012: VII International Scientific Conference of Mechanical Engineering. November 5th to 8th 2012*. Villa Clara, Cuba: Central University of Las Villas, 2012. ISBN 978-959-250-757-9.

nástrojov pre transfer poznatkov z týchto zozbieraných údajov. Bez kvalitne vybudovanej infraštruktúry nevytvárajú ucelené mechanizmy pre prezentáciu poznania v oblasti vzdelávania, vedy a výskumu, nevedia narábať s nástrojmi pre transfer poznatkov najnovších výsledkov výskumu do praxe a pod. do ucelených celkov. Práve naznačené zistenia a výsledky analýzy predstavili súbor problémov týkajúcich sa:

- miesta vzniku informácií, t. z. identifikuje sa rozptyl informácií po jednotlivých organizačných zložkách fakulty (univerzity),
- absencie informácií, resp. absencie výkonu činností,
- miesta získavania informácie a rôznorodosť zberu informácií,
- spôsobu distribúcie informácií,
- rozdielnej intenzity väzieb medzi zložkami akademických činností,
- rôznorodosť miesta uchovávaní a aktualizácie informácií,
- organizačného zabezpečenia aktivít,
- systémovej a systematickej práce s údajmi a informáciami a ich efektívneho využitia.

3. Podiel akademickej knižnice MTF na výzvach projektov ESF

Výstupy z budovania a obnovy infraštruktúry predstavujú súbor aktivít, ktoré výrazne ovplyvňujú chod celej inštitúcie. MTF vytvorila razantné kroky pre odstránenie uvedených bariér inováciou a reštrukturalizáciou celej svojej infraštruktúry pre podporu vzdelávania a výskumu. Systémy pre podporu vrcholového riadenia vedy a výskumu slúžia predovšetkým vedeckému prostrediu fakulty (univerzity), kľúčovým a rozhodovacím procesom vedeckého výskumu ako informačná základňa pre globálne a strategické rozhodovanie. Tieto systémy musia využívať všetky vnútorné informačné zdroje vytvorené na nižších úrovniach riadenia, externé informačné zdroje a ostatné informácie v obvyklých i neobvyklých štandardizovaných formátoch.

Na základe takéhoto prístupu bolo možné uchádzať sa o projekty:

- Centrum poznatkovej organizácie duševného vlastníctva** s hlavným cieľom: podpora riadenia práv duševného vlastníctva vo výskumných organizáciách, tvorba a prevádzka procesov zabezpečujúcich komplexnú podporu riadenia a ochrany práv duševného vlastníctva výskumných organizácií financovaných z verejných zdrojov a spoločných výskumných inštitúcií. Z projektu získala akademická knižnica finančné prostriedky na nákup literatúry,

zabezpečili sa mobilné regále, vybudovala sa špecializovaná učebňa, získali sa elektronické zdroje z oblasti patentov;⁴

□ **Poznatkovo riadený systém nástrojov sledovania uplatnenia absolventov v praxi v procese integrácie do EÚ** s hlavným cieľom: vytvorenia alumni združenia na fakulte. Akademická knižnica získala realizáciou projektu technické vybavenie a nákup literatúry do knižničného fondu;

□ **Rozvoj ľudských zdrojov v oblasti výskumu a vývoja pre Pracovisko materiálového výskumu UVP-CAMBO** s hlavným cieľom: zabezpečenie vzdelávacieho programu výskumníkov a doktorandov fakulty, ktorí absolvujú program v pracovných skupinách orientovaných na materiálový výskum orientovaný na využitie iónových zväzkov. Ich poznatky sú teoreticky prehĺbované odbornými prednáškami, on site tréningom na unikátnych zariadeniach. Akademická knižnica z tohto projektu získala prístup k siedmym elektronickým zdrojom;

□ **Vedomostná mapa** s hlavným cieľom projektu, ktorý je v súčasnosti v príprave je: vybudovanie excelentného pracoviska digitalizácie výstupov vedecko-výskumnej činnosti so zámerom vybudovať inštitucionálny repozitár s príslušnou kvalitou zabezpečenia ochrany a archivácie výsledkov tvorivej, vedeckej intelektuálnej činnosti vyplývajúcej z vedecko-výskumnej činnosti organizácie, zavedenie technológie RFID, získanie elektronických zdrojov, nákup literatúry. Funkciou tejto aktivity je získanie (nadobudnutie) strojov a zariadení na zabezpečenie a vybudovanie digitálneho pracoviska a vybudovať systém pre dlhodobú ochranu digitalizovaných dokumentov, vytvoriť infraštruktúru pre prevádzku digitalizačného pracoviska a LTP systému a vytvoriť tak systém pre sprístupnenie v jednotnom prostredí i prostredníctvom špeciálnych aplikácií.

□ **Vedomostná fakulta pre hospodársku prax** s hlavným cieľom: tvorba nástrojov a partnerského prostredia vedomostnej fakulty pre hospodársku prax, kde analýza potrieb vychádza z dlhodobého cieľa fakulty zvyšovania miery zodpovednosti za prenos poznatkov do praxe a rozvoja vedomostnej spoločnosti. Podstatný prínos z realizácie projektu pre akademickú knižnicu je **v oblasti informačnej výchovy** – realizácia prednáškových blokov pre doktorandov a výskumníkov v oblasti navigácie v elektronických informačných zdrojoch, ale tiež tvorba informačných produktov zo získaných elektronických zdrojov pre cieľovú skupinu a partnerov fakulty. Z kolekcii e-publikácií bude možné vypracovať informačné produkty, kde pôjde o konceptuálne mapovanie súčasného vedecko-výskumného prostredia z

⁴ REŠETOVÁ, Kvetoslava. Realizáciou európskeho projektu akademickej knižnice k podpore vedecko-výskumných aktivít na fakulte. In: *Ikaros* [online]. 2010, Vol. 14, No. 9, p. 1-3. ISSN 1212-5075.

elektronických zdrojov v relevancii k riešeným úlohám a vedecko-výskumnému profilu jednotlivca (vedecko-výskumný pracovník a študent doktorandského štúdia), ale i pre partnerov z praxe. Pôjde o pridanú hodnotu k zhromaždeným, alebo vyhľadaným súborom informácií. Spoločným menovateľom výstupov realizácie aktivity (zabezpečenie prístupu k elektronickým časopisom a knihám a tvorba informačných produktov) je poskytnutie významu (kontextu) vo forme informačných produktov podporujúce dokonalejšie pochopenie a využitie obsahu informácie pre podporu výskumu, prenosu poznatkov a orientácie sa vo vedeckom priestore. Tým sa predikujú nové informačné služby pre cieľovú skupinu projektu – zo 7 profilových kolekcí sa vytvoria pre každého člena cieľovej skupiny informačné balíky s obsahmi textov v súlade s ich vedecko-výskumným zameraním, témou dizertačnej práce a pod. Navyše môže akademická knižnica poskytnúť tieto výstupy aj pre partnerov – je možné vyhľadávať v elektronických zdrojoch informácie z ich profilu a poskytnúť im výnimočné informácie (nakoľko oni tieto prístupy k elektronickým zdrojom nemajú) pre rozvoj ich vlastného manažmentu, vývoja a inovácií. Tým sa potvrdí záujem fakulty na partnerskom vzťahu, na možnostiach podporiť aj zo strany fakulty problematiku miesta v podnikoch kvalitnými poznatkami a informáciami z týchto zdrojov. V tomto smere bude mať akademická knižnica nezastupiteľnú funkciu a zvyšuje sa tým prestíž pracoviska vo vonkajšom okolí. Bez získania týchto zdrojov z projektov by nebolo možné takéto nadštandardné služby poskytovať.

□ **IKT projekty infraštruktúry** s hlavným cieľom: ďalšie rozširovanie virtualizácie a nasadzovanie nových, moderných elektronických trendov pri výučbe a vo výskumnom procese (napr. modernizácia audiovizuálnej technológie vo veľkých prednáškových miestnostiach tak, aby pri prednáškach bol dosiahnutý najvyšší možný štandard multimediálnych aplikácií; na diaľku riadené laboratóriá s prístupom pre študentov, interaktívne tabule, lepšie pokrytie wifi sieťou, výkonné servery pre distribuované výpočty, atď.) . Realizáciou projektu akademickje knižnice majú dnes študenti MTF STU prístup k elektronickým skriptám, vytvárajú sa digitálne objekty publikačnej činnosti a digitálny archív všetkých záverečných prác na fakulte od jej vzniku.

□ **Centrálny uzol SANET** s hlavným cieľom: naďalej zvyšovať rýchlosť, kvalitu a stabilitu pripojenia do Internetu, zapájanie na vysokorýchlostný optický internet ďalších neziskových inštitúcií nielen priamo z mesta Trnava, ale v rámci celého Trnavského kraja .

Záver

Inovatívny prístup k budovaniu infraštruktúry za podpory štrukturálnych fondov na fakulte generuje pre akademickú knižnicu:

- a) možnosť vybudovania integrovaného informačného systému pre podporu vedy a výskumu zabezpečujúceho kontrolu a riadenie prístupu k obsahom digitálneho repozitára,
- b) inováciu v poskytovaných a zavedených elektronických službách na podporu výskumu s možnosťou tvorby informačných produktov pre profil výskumníkov a PhD študentov,
- c) možnosti prístupu k unikátnym informačným zdrojom (databázy, licencie,...) a tým modernizovať prostredie pre rozvoj a implementáciu technológií umožňujúcich poznatky vyhľadávať a interpretovať,
- d) akvizíciu knižničného fondu dopĺňovaním unikátnych knižničných zbierok a tým zlepšovať profil knižničného fondu,
- e) rekonštrukcie interiérov academickej knižnice s moderným vybavením a zariadeniami,
- f) vybudovať technickú infraštruktúru podpory výskumu a vývoja inštitúcie so silným prezentačným dopadom.

V dnešnom období rozvoja poznatkovej spoločnosti majú akademické knižnice akoby stále mierny ostych využiť možnosť, ktorá sa im naskytuje. A tou je – presadiť sa na vedúcej pozícii univerzity, pokiaľ sa chcú etablovať v procesoch vysokoškolskej kreativity, komunikácie a vzdelávaní. Mali by byť pripravené na razantné zmeny svojho poslania a odvážnejšie správanie sa v snahe zachovať si svoje doterajšie postavenie, t. z. musia vydržať v úsilí o vytváranie pridanej hodnoty akademických procesov, pri poskytovaní rýchleho a cieľovo orientovaného prístupu k dátam, informáciám a poznatkom. Argument nedostatočného financovania ako zdôvodnenie pasivity je neprimeraný. Akademické knižnice by sa nemali báť experimentov, anticipácie možného budúceho vývoja, rozvoja svojej funkcionality, partnerstva a úsilia o nové, širšie a náročnejšie kompetencie.⁵

Zoznam bibliografických odkazov

ATKINS, Daniel E. Keeping Academic Libraries at the Center of the University. In: *Digital Libraries: a Vision for the 21st Century* [online]. University of Michigan, 2003 [cit. 2007-03-15]. Dostupné na: <http://www.mzk.cz/CASLIN05/dokumenty/skenderija.ppt>

⁵ ATKINS, Daniel E. Keeping Academic Libraries at the Center of the University. In: *Digital Libraries: a Vision for the 21st Century* [online]. University of Michigan, 2003 [cit. 2007-03-15]. Dostupné na: <http://www.mzk.cz/CASLIN05/dokumenty/skenderija.ppt>

Dlhodobý zámer štátnej vednej a technickej politiky do roku 2015 (schválený uznesením vlády SR č. 766/2007). [online]. [cit. 2007-03-15]. Dostupné na:

<https://www.vedatechnika.sk/SK/Stranky/default2.aspx>

Documents Toolbox for programmes How to apply. Iceland Liechtenstein Norway eea grants.

[online]. [cit. 2007-03-15]. Dostupné na: <http://www.eeagrants.org/id/1941.0>

REŠETOVÁ, Kvetoslava a Jaroslav OTČENÁŠ a Pavol ZÁVACKÝ a Jana ŠTEFÁNKOVÁ a Oliver MORAVČÍK. The impact of infrastructure on knowledge processes in an institution.

In: *Comec 2012: VII International Scientific Conference of Mechanical Engineering.*

November 5th to 8th 2012. Villa Clara, Cuba: Central University of Las Villas, 2012. ISBN 978-959-250-757-9.

REŠETOVÁ, Kvetoslava. Realizáciou európskeho projektu akademickej knižnice k podpore vedecko- výskumných aktivít na fakulte. In: *Ikaros* [online]. 2010, Vol. 14, No. 9, p. 1-3.

ISSN 1212-5075.

Tento článok je výstupom projektu Vedomostná fakulta pre hospodársku prax, ITMS 26110230113. Projekt je realizovaný na základe podpory operačného programu Vzdelávanie, financovaný z európskeho sociálneho fondu.

Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť / Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ

Kontakt:

Kvetoslava Rešetová

Materiálovotechnologická fakulta STU Trnava

email: kvetoslava.resetova@stuba.sk

Jaroslav Otčenáš

Materiálovotechnologická fakulta STU Trnava

email: jaroslav.otcenas@stuba.sk

Pavol Závacký

Materiálovotechnologická fakulta STU Trnava

email: pavol.zavacky@stuba.sk